

О. Ю. Щербина

доктор філософських наук

ПРОБЛЕМИ ВИТЛУМАЧЕННЯ ПОНЯТЬ "ЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ" ТА "ЛОГІЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ" У ДОСЛІДЖЕННЯХ З ЮРИДИЧНОЇ АРГУМЕНТАЦІЇ

У статті виділяються головні проблеми витлумачення понять "логічний аналіз" та "логічне моделювання" у дослідженнях з юридичної аргументації та, виходячи з авторського підходу до розуміння логічного аналізу юридичної аргументації, пропонуються можливості їх подолання.

Ключові слова: логіка, модель, логічний аналіз, логічне моделювання, логічний аналіз юридичної аргументації.

Дослідження, присвячені питанню взаємозв'язку логіки та юридичної аргументації, поєднують у собі існуючі доробки, що ґрунтуються на вивченні, з одного боку, проблеми становлення теорії та практики аргументації, з другого – проблеми взаємозв'язку логіки та права. У вирішенні зазначених проблем велику роль відіграє метод моделювання. Створення у 60-ті роки ХХ ст. загальної теорії моделювання не могло не вплинути на вирішення проблеми взаємозв'язку логічного та юридичного знання. У дослідженні процесу юридичної аргументації метод моделювання є одним із головних, оскільки дає можливість зрозуміти процедуру аргументації, прояснити позиції її учасників, структуру та способи обґрунтування, використовувати ними, соціокультурний контекст, специфічність конкретного виду аргументації, а також продемонструвати особливості застосування формальних та неформальних моделей аргументації у цій галузі.

Дослідження правових проблем засобами логіки проводилось у роботах Аристотеля, Цицерона, П. Абеляра, П. Гаммарія, Х. Гегендорфа, Н. Вігелія, А. Фронса, Г. Ляйбніца та ін. Специфіка застосування логічних методів у праві розглядалась С. Вільнянським, О. Старченко, М. Строговичем. Перші спроби дослідження можливостей застосування сучасної символічної логіки для аналізу правових текстів були зроблені у середні ХХ ст. А. Андерсоном, О. Вейнбергером, Г.Х.фон Врігтом, Г. Каліновскі. Напрямки досліджень сучасної логіки, що мають безпосереднє відношення до права, розроблялися у роботах К. Альчуррона, А. Андерсона, Н. Белнапа, Е. Булигіна, Г.Х. фон Врігта, Х. Кампа, С. Кангера, Дж. Кліффорда, Е. Леммона, Е. Маллі, А. Прайора, М. Решера, К. Сегерберга, Т. Стіла, Х. Укварта, Я. Хінткіки та інших.

Проблематика щодо сучасної теорії аргументації в рамках неформальної логіки та побудова у цьому контексті моделей юридичної аргументації активно обговорюється представниками канадської школи, серед яких Д. Валтон, Д. Вудс та ін. Видатними представниками діалектичного підходу до аналізу юридичної аргументації у теорії права є А. Аарніо, Р. Алексі, Н. Маккормік, А. Печенік та ін. Дослідження юридичної аргументації у прагма-діалектичній теорії юридичної аргументації проводять Х. Клоостерхаус, Ж. Плаг, Е. Фетеріс, Х. Янсен та інші.

Питання аналізу взаємозв'язку логіки (формальної та неформальної) і права розглядаються у роботах вітчизняних науковців, серед яких праці О. Бандури, О. Гвоздіка, А. Ішмуратова, А. Конверського, В. Навроцького, М. Поповича, В. Титова, О. Тягла, А. Уйомова, І. Хоменко, О. Юркевич та ін.

Існує велика кількість праць, які досліджують роль моделей у конкретних науках. Це збірники статей, ди-

сертації, монографії, серед авторів яких є І.Т. Фролов, А. Едвардс, М.М. Амосов, Я.Б. Баженов, Б.В. Бірюков, Л.А. Шашкова та ін. Аналіз функцій логічних моделей у науковому пізнанні та логічних основ методу моделювання міститься у працях А.А. Зинов'єва, І.І. Ревзіна, А.І.Уйомова, В.І. Кураєва, Ф.В. Лазарева, Б.Н. Пятниціна, С.П. Рудої та інших.

Мета цієї статті – виділити головні проблеми витлумачення понять "логічний аналіз" та "логічне моделювання" у дослідженнях з юридичної аргументації та, виходячи з авторського підходу до розуміння логічного аналізу юридичної аргументації, запропонувати можливості їх подолання.

На мою думку, при витлумаченні понять "логічний аналіз" та "логічне моделювання" у дослідженнях з юридичної аргументації виникають принаймні дві, які я вважаю головними, проблеми, що впливають на розуміння сенсу зазначених понять. Перша з них пов'язана з неоднозначним розумінням сенсу слова "логіка" при вживанні його у зазначених дослідженнях. Ідеться про те, що під цим словом може розумітися або наука логіка, або певна логічна теорія. Крім того, слід враховувати, що з 1977 року формується такий напрямок досліджень, як неформальна логіка, яка являє собою спробу побудувати логіку, що могла би використовуватися для виявлення, аналізу та вдосконалення неформальних міркувань, які зустрічаються у різних царинах людської діяльності. Друга проблема при витлумаченні зазначених понять пов'язана з логічною складовою (використання формально-логічних засобів) моделювання юридичної аргументації. У цьому випадку мова може йти також про використання конкретної теорії формальної логіки як моделі для аргументативних міркувань у праві. Зрозуміло, що зазначені проблеми взаємопов'язані.

Перш, ніж розпочати аналіз проблем, пов'язаних з витлумаченням понять "логічне моделювання" та "логічний аналіз" у дослідженнях з юридичної аргументації, я хочу зупинитися на розгляді загальних сенсів зазначених понять, незалежно від галузі їх використання.

Специфіка модельного підходу в галузі логіки виражається у тому, що його застосування пов'язано, з одного боку, з вирішенням проблеми предмета логіки, а з іншого – проблеми обґрунтування логічних систем. Тому у філософії логіки дослідження проблематики логічного моделювання йде у двох напрямках: перший передбачає розгляд логіки як моделі, другий – моделювання в структурі логічної теорії. Це дає можливість виділити зовнішній та внутрішній аспекти логічного моделювання. Під зовнішнім аспектом логічного моделювання розуміється аналіз логіки як двоєдиної моделі: функціональної моделі міркувань людини та структурної

моделі дійсності, тобто йдеться про предметний та методологічний розгляд логіки як моделі. Аналіз семантичної моделі як структурного компонента логічної теорії виступає внутрішнім аспектом логічного моделювання.

Ідея, що логіка є моделлю змістовної логіки людського мислення, у нинішній період достатньо добре відома. Такий підхід ґрунтується на предметному розгляді логіки як моделі. Це означає, що логіка має справу з певними моделями, що будуються у відповідності з теоретичними припущеннями та настановами, прийнятими у даній логіці, та які виступають як безпосередній предмет дослідження логіки. На думку Б.М. Пятницька, наука логіка розглядає власне змістовну логіку людського мислення як "чорний ящик", не звертаючи увагу на її структурний та субстанціальний склад, тобто мова йде про моделювання логікою схем міркувань людини. Отже, логіка досліджує лише функціональний аспект людського мислення. Саме він відображається у безлічі формально-логічних моделей або логік: класичній, модальній, інтуїціоністській тощо. У цьому сенсі змістова логіка людського мислення є багатофункціональною системою, тобто вона здатна виконувати всі види міркувань, тоді як певні формально-логічні системи, які моделюють лише окремі види міркувань, є однофункціональними системами [1].

Методологічний розгляд логіки як моделі передбачає аналіз філософської проблеми про відношення структури мислення до структури дійсності. Людина, відображаючи світ не тільки за змістом, але й за формою, пізнає його у межах певних моделей світу. Ці моделі формуються в історичному процесі розвитку людської практики та знання. Певна модель світу – це певна система мислення, у межах якої формуються твердження. Гіпотеза про те, що з граматичною структурою мови пов'язується спосіб бачення світу, вже досить відома. Йдеться про штучні мови науки. Приймаючи мову, ми приймаємо певні припущення щодо світу, ставимо межі для інформації про світ. Тому аналіз структури штучної мови є дієвим засобом для виявлення тих онтологічних припущень, які пов'язані з цією мовою. "Логіка є структурною моделлю певного мисленого відображення дійсності, в якості якого можуть виступати культура, тобто цілий пласт, що характеризує тип освоєння дійсності якоюсь етнічною групою чи взагалі якоюсь частиною людства, наукова теорія певного фрагменту дійсності чи, нарешті, наукова діяльність, яка пов'язана зі зростанням і накопиченням знання" [1, с. 97].

Таке уявлення про логіку як модель, по-перше, зв'язує змістовну логіку людського мислення із сучасною формальною логікою і, по-друге, вирішує проблему універсальності логіки: змістова логіка одна, а логік – моделей, формально-логічних систем може бути багато [2, с. 12].

Оскільки при модельному підході в контексті вирішення питання предмета логіки, остання розглядається в цілому як модель (і через свій предмет, і через свій основний метод – метод формалізації), що передбачає аналіз проблеми співвідношення структури формалізованої мови логіки та структури дійсності, то доречним виглядає виділення внутрішнього аспекту логічного моделювання, а саме моделювання в структурі логічної теорії. Основною структурною одиницею останньої є семантична модель. Виходимо з того, що поняття "модель" – центральне поняття теоретико-модельної (формально-логічної) семантики, оскільки воно є базовим для визначення поняття "істини" у цих семантиках. У логіці різні формалізовані мови будуються за різними принципами, тому семантичне визначення істини є від-

носним: відповідним до конкретної формалізованої мови. Як основна структурна одиниця семантики логічної теорії, семантична модель, у змістовному розумінні, є логічним образом позалінгвістичної дійсності, з якою співвідносяться правильно побудовані вирази мови. З технічної точки зору, модель у логічній теорії – це те, що задає інтерпретацію нелогічним символам формалізованої мови логіки (тобто приписування їм істиннісних значень). Семантична модель є тим поняттям, на основі якого, з одного боку, дається обґрунтування синтаксису логічної теорії, з іншого – відбувається диференціація формальних семантик. Таку модель доцільно розглядати в єдності її зовнішніх та внутрішніх засобів презентації, тобто, як модель відображення дійсності та як основу побудови логічної теорії. Метарівнева "змістовність" формалізованих логічних теорій залежить у першу чергу від типу семантик, за допомогою якого здійснюється інтерпретація синтаксису цих теорій.

Коли мова йде про використання формально-логічних засобів при моделюванні природних міркувань, побудову моделі аргументативного процесу, варто тлумачити поняття "логічне моделювання", враховуючи особливості царини застосування формальних моделей та мету дослідження. Виходячи з прагматичної спрямованості досліджень, присвячених моделюванню аргументативних міркувань у різних царинах, у тому числі й правовій, складно провести межу між суто логічною їх компонентою та доробками у галузях computer science та логічного програмування. Іноді у таких дослідженнях достатньо широко і неоднозначно розуміється поняття "логічна модель аргументації". Так, наприклад, в огляді досліджень, пов'язаних з моделюванням аргументативних міркувань, який автори назвали "Логічні моделі аргументації", є посилення на праці, що належать до computer science та логічного програмування [3]. Слово "модель" також застосовується у дослідженнях з юридичної аргументації у розумінні загальної схеми аналізу всієї процедури аргументації, або конкретного її фрагменту. Якщо створення такої моделі (схеми) ґрунтується на методах формальної логіки, то говорять про використання логіки як моделі для аналізу та оцінки юридичного міркування. Йдеться про дослідження, які орієнтовані на практичне застосування в юридичній аргументативній комунікації. Так, Е. Фетеріс, даючи короткий огляд результатів, яких досягнуто у дослідженнях з юридичної аргументації та юридичного прийняття рішень, де були розроблені моделі для аналізу та оцінки правової аргументації, зазначає, що Д. Вудс, який проводить аналіз абдуктивного міркування, що використовується в оцінці доказів і оцінює якість цього способу міркування, використовує логіку як модель для аналізу та оцінки процесу юридичного прийняття рішення у кримінальному судочинстві загального права [4, с. 2].

Що ж стосується визначення поняття "логічний аналіз", то зазначимо, що у сучасних прикладних логічних розробках відбуваються дослідження, виходячи з двох основних значень цього поняття. У строгому сенсі під поняттям "логічний аналіз" зазвичай розуміють застосування засобів математичної логіки для обговорення та вирішення філософських та методологічних проблем, для уточнення і формалізації мовних виразів [5, с. 415]. Більш поширеним у сучасній логіко-філософській літературі є наступне значення сенсу аналізованого поняття: "Формально-логічний аналіз являє собою уточнення логічної форми (структури, будови) міркування і його складових частин – понять, суджень, умовиводів і т.п., що розглядаються в якості завершених статичних конструкцій. Найбільш розви-

неною формою подібного аналізу є побудова формальних систем, що інтерпретуються на змістовних предметних областях, властивості яких виражаються аналізованими поняттями і судженнями" [6, с. 345].

Що стосується першого, "строного" значення цього поняття, то основи такого методу логічного аналізу були закладені у працях Г. Фреге та Б. Рассела. Надалі широке поширення цей метод отримав у роботах представників логічного позитивізму, які проголошували, що головним завданням філософії є логічний аналіз мови науки. У вітчизняному "Філософському енциклопедичному словнику" таке значення аналізованого поняття розглядається у контексті розкриття сенсу філософії логічного аналізу як течії в сучасній аналітичній філософії, яка вбачає єдину мету і метод філософії в логічному аналізі мови науки засобами математичної логіки. "Завдання логічного аналізу представники цієї течії вбачають у побудові штучних мов-моделей як засобів реконструкції природних мов (у т. ч. "мов науки")" [7, с. 341]. Логічний аналіз у "строгому" сенсі передбачає, що, якщо проблема буде виражена формалізованою мовою, то це надасть їй чіткості, що, у свою чергу, може полегшити пошук її вирішення. Однак так звана чіткість формального вираження певної проблеми може породжувати лише ілюзію її вирішення. Складності самої формальної репрезентації певної аналізованої проблеми, турботи щодо адекватності зазначеної репрезентації можуть увести дослідження у бік обговорення технічних питань. У такому разі логічний аналіз буде виступати не методом дослідження певних проблем якоїсь царини, а розглядатися як кінцевий результат, тобто побудований логічний формалізм буде вважатися самоціллю.

Постає питання: наскільки оптимальною для аналізу юридичної аргументації є застосування такої методології? Основний комплекс понять та методів математичної логіки вироблявся у зв'язку з питаннями основ математики, служив для вирішення цих питань. Аналогів цим питанням немає у гуманітарних науках, думку яких неможливо повністю вкласти у формули математичної логіки. Якщо концептуальний апарат, засоби та стиль дослідження, які прийняті в основах математики, повністю поширювати на гуманітарні науки, навряд чи для останніх це буде корисно. Така логіка не може відобразити особливості системи понять гуманітарних дисциплін, а також прийоми дослідження, способи міркування, які застосовуються у них. Все зазначене стосується також і юридичної науки. Проте це не означає, що взагалі засоби математичної логіки, хоча б частково, не можна застосовувати для аналізу міркувань у царині права. Це можливо при встановленні чітких функціональних залежностей між структурами думок, що вимагається бурхливим розвитком алгоритмізації аналітичних процедур на базі комп'ютерної техніки. Важливою є демонстрація технології практичного використання зазначених засобів під час викладання курсів з логіки та спецкурсів з юридичної аргументації для студентів юридичних факультетів ВНЗ дасть можливість інтенсифікувати міркування майбутніх юристів. Зрозуміло, що релевантне застосування засобів сучасної класичної логіки може бути корисним при логічному аналізі юридичної аргументації.

Стосовно другого, більш поширеного значення поняття "логічного аналізу", яке у своїй назві конкретизується приставкою "формальний", зазначу, що, якщо при дослідженні юридичної аргументації виділяти чотири рівні аргументації: логічний, діалектичний, процедурний та стратегічний, то застосування формально-логічних засобів для аналізу першого із зазначених рівнів, коли

йдеться про сукупність упорядкованих у часі речень, буде релевантним та ефективним. Тут, для більш глибокого вивчення форми міркувань, визначення логічних відношень між висловлюваннями тощо є сенс аналізувати їх як завершені статичні конструкції. Проте при акцентуванні уваги на розумінні аргументації як специфічної діяльності, зазначені речення не можуть розглядатися поза тією роллю, яку вони відіграють у цьому процесі. Крім того, важливим стає дослідження тактичних прийомів, які використовуються учасниками процесу аргументації. У такому випадку навряд чи можна обмежити аналіз юридичної аргументації виключно засобами формальної логіки. Адже в аргументаціях такого роду найчастіше відношення між аргументами та тезою не зводиться до логічного слідування або підтвердження. Тому виникає потреба в аналізі не тільки такої аргументації, що за формою міркувань є дедуктивною або правдоподібною. До уваги мають братися інші схеми аргументації, не тільки ті, які, зазвичай, називають логічними.

На мою думку, акцент при розгляді питання взаємозв'язку логіки та юридичної аргументації повинен робитися на тому, який сенс поняття "логіка" стає підґрунтям конкретного дослідження. Розглядаючи проблеми, пов'язані з розумінням ролі логіки у праві взагалі та юридичній аргументації зокрема, я дійшла висновку, що відносно питання визначення ролі логіки у праві мова повинна йти про логічне знання взагалі. Отже, вважаю, що під поняттям "логічний аналіз" щодо царини юридичної аргументації слід розуміти застосування методів, прийомів, засобів логічного знання при вирішенні її проблем. Під логічним знанням мається на увазі формальна і неформальна логіка та ті прийоми, які розглядаються у риторичі як такі, що застосовуються в аргументації. Кожна із зазначених областей цього знання може бути використана у правовій теоретичній та практичній діяльності з різною метою, а отже, і надати різні методи та прийоми її дослідження.

Виходячи з вищезазначеного, вирішення проблеми ролі логіки в юридичній аргументації, а отже, і проблеми, пов'язаної з неоднозначним розумінням сенсу слова "логіка" при вживанні його у дослідженнях цієї царини, може мати дві складові: 1) розгляд логіки (чи логічного знання взагалі) як методу для аналізу юридичної аргументації; 2) розгляд логіки як моделі (підходу) при побудові теорії юридичної аргументації. Відносно першої складової зазначених проблем зауважу, що, на мою думку, логічне знання взагалі виступає методологією (сукупністю підходів, способів, методів, прийомів, процедур) для аналізу юридичної аргументації. Досліджуючи питання, як формальні та неформальні елементи пов'язані у правовому мисленні, визначаючи його досить складним, Ян Воленські виділяє щодо цього три точки зору: 1) формальна логіка є єдиною логікою; 2) логіка в її справжньому розумінні, хоча і позначена як "формальна", має як формальні, так і неформальні аспекти; 3) юридична логіка як специфічна, включає у себе обидва згадані аспекти логіки. Він підкреслює, що ідея спеціальної юридичної логіки змішує різні аспекти правового мислення. [8, с.74]. Вважаю, що через неоднозначність розуміння терміна "юридична логіка", а отже, і визначення її предмета, краще говорити про специфіку використання науки логіки в юридичній теорії та практиці. З приводу другої складової відносно ролі логіки в юридичній аргументації моя думка полягає у наступному: формальна логіка є одним із головних методологічних підходів (поряд із риторичним та діалогічним) до аналізу юридичної аргументації; у межах зазначеного підходу використання конкретних логічних теорій,

методів формальної логіки для побудови моделей аргументативних міркувань може приводити до побудови так званих "логічних" (формальних) моделей для аналізу та оцінки конкретних ситуацій юридичної аргументації. Саме у цьому останньому сенсі ми можемо говорити про формальну логіку як модель для аналізу юридичної аргументації. Це може бути створення формальних моделей (формальних теорій), тобто тих, в яких використовуються методи та результати символічної логіки, для моделювання аргументативних міркувань в галузі юридичної аргументації. Зазначене має враховуватися при вирішенні другої проблеми, що виникає при витлумаченні понять "логічний аналіз" та "логічне моделювання" у дослідженнях з юридичної аргументації, яка пов'язана з використанням формально-логічних засобів при моделюванні юридичної аргументації. Формально-логічні процедури обґрунтування рішень служать моделями, що відображають ходи та етапи міркування. Така модель виявляє внутрішні логічні зв'язки між структурними елементами міркування. При цьому, залежно від різних концепцій права формальна логіка будує й різні моделі юридичного міркування. Однією з перспективних галузей застосування логічних теорій є моделювання аргументативних міркувань. Зазначене моделювання в юридичній аргументації враховує її специфіку. Адже юридична аргументація ведеться в умовах неповноти інформації, нечіткості формулювань, зіткнення інтересів сторін, конфлікту точок зору. Тому, враховуючи зазначену специфічність юридичної аргументації, у галузі логічного аналізу та моделювання аргументації, стали з'являтися системи логіки, які формалізують міркування, що модифікуються, у праві. Йдеться про праці: Т.Бенч-Капона, які присвячені моделюванню міркувань у правових експертних системах та процесу побудови аргументації у правових інформаційних системах; Я. Хаге, який, у співавторстві, розвинув формальну теорію правових міркувань, що отримала назву RBL (reason-based logic). На підставі цієї теорії була побудована діалогічна система моделювання правової аргументації DiaLaw [9; 10; 11; 12]. Тривалий час працює над розробкою логіки модифікованих міркувань у праві Г. Праккен. Результатом його сумісної з Дж. Сартором праці стала побудова діалектичної теорії доведень для логіки права, яка модифікується [13].

Отже, вважаю, що для досягнення однозначного розуміння сенсу понять "логічний аналіз" та "логічне моделювання" у дослідженнях з юридичної аргументації слід при їх витлумаченні: 1) зазначити сенс слова "логіка" (логіка як наука чи певна логічна теорія), використовуваний у даному контексті, а, отже, й аспект логічного

моделювання (зовнішній чи внутрішній); 2) враховувати особливості царини застосування формальних моделей та мету дослідження; 3) виходити з того, що, враховуючи, що формальні та неформальні елементи пов'язані у правовому мисленні, під логічним аналізом юридичної аргументації може розумітися застосування методів, прийомів, засобів всього логічного знання при вирішенні її проблем, де під логічним знанням буде матися на увазі формальна і неформальна логіка та ті прийоми, які розглядаються у риторичі як такі, що застосовуються в аргументації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Пятницын Б.Н. Логика как модель // Исследования по логике научного познания. – М.: Наука, 1990. – С. 94-100.
2. Боброва Л.А. Философия и логика: новые взаимосвязи. – М.: ИНИОН РАН, 2003. – 64 с.
3. Chesnevar C. Logical models of argument / C. Chesnevar, A. Maguitman, R. Loui // ACM Computing Surveys, New York, 2000. – Vol.32 (4). – P. 337-383.
4. Feteris Eveline T. Models for the Analysis of Legal Argumentation // Informal Logic. – 2008. – V. 28, № 1. – P. 1-5.
5. Философия: энциклопедический словарь. Под ред. А.А. Ивина. – М.: Гардарики, 2004. – 1172 с.
6. Бирюков Б.В. Анализ // Новая философская энциклопедия: в 4 т. Ин-т философии РАН; Нац. обществ.-науч. фонд; Предс. научно-ред. совета В.С. Степин. 2-е изд., испр. и допол. – Т.1. – 2010. – М.: Мысль. – С. 744.
7. Філософський енциклопедичний словник. Гол. редкол. В.І. Шинкарук. – 2002. – К.: Абрис. – 742 с.
8. Woleński J. Formal and Informal in Legal Logic / Approaches to Legal Rationality. Editors Gabbay Dov M., Canivez P., Rahman Sh., Thiercelin A. Logic, Epistemology and the Unity of Science. Vol. 20. Springer Dordrecht Heidelberg London New York, 2010. – P. 73 – 88.
9. Bench-Capon Trevor. Deep Models, Normative Reasoning and Legal Expert Systems // Proceedings of 2nd International Conference on AI and the Law, Vancouver, ACM Press. – 1989. – P. 37-45.
10. Bench-Capon Trevor. Argumentation in Legal Reasoning / Trevor Bench-Capon, Henry Prakken, Giovanni Sartor // Argumentation in Artificial Intelligence. Edited by Iyad Rahwan, Guillermo R. Simari. Springer Dordrecht Heidelberg. – London; N. Y., Springer Science+Business Media, LLC, 2009. – P. 363-382.
11. Hage J.C. Reason-based Logic: a logic for reasoning with rules and reasons / J.C. Hage, B.Verheij // Law, Computers & Artificial Intelligence, 1994, 3 (2-3). – P. 171-209.
12. Lodder A. DiaLaw: a dialogical framework for modeling legal reasoning / A. Lodder, A. Herzog // In Proc. of the 5th International Conference on Artificial Intelligence. ACM, New York. – 1995. – P. 146-155.
13. Prakken H. Argument-based logic programming with defeasible priorities / H. Prakken and G. Sartor // Journal of Applied Non-classical Logics 7: special issue on 'Handling inconsistency in knowledge systems', 1997. – P. 25-75.

Щербина Е.

ПРОБЛЕМЫ ИНТЕРПРЕТАЦИИ ПОНЯТИЙ "ЛОГИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ" И "ЛОГИЧЕСКОЕ МОДЕЛИРОВАНИЕ" В ИССЛЕДОВАНИЯХ ПО ЮРИДИЧЕСКОЙ АРГУМЕНТАЦИИ

В статье выделяются главные проблемы интерпретации понятий "логический анализ" и "логическое моделирование" в исследованиях по юридической аргументации и предлагаются возможности их преодоления, исходя из авторского подхода к пониманию логического анализа юридической аргументации.

Ключевые слова. Логика, модель, логический анализ, логическое моделирование, логический анализ юридической аргументации.

Shcherbyna O.

THE PROBLEMS OF INTERPRETATION OF THE "LOGICAL ANALYSIS" AND "LOGICAL MODELING" CONCEPTS IN THE LEGAL ARGUMENTATION STUDIES

In the article highlighted the main problems of interpretation of the concepts of "logical analysis" and "logical modeling" in legal argumentation studies and based on the author's approach to understanding the logical analysis of legal argumentation suggested the opportunities overcome them.

Keywords: logic, model, logical analysis, logical modeling, logical analysis of legal argumentation.